

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden szombaton.	Szerkesztő és laptulajdonos: Dr. KOMLÓSSY FERENCZ.	Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST
Előfizetési ár: Egész évre 4 frt Fél évre . . 2 frt	Főmunkatárs: Zelliger Vilmos.	VI., Éresek-utca 2. szám.

TARTALOM: Az elemi iskolai tanítók szolgálati szabályzatának tervezete. Peress Sándor. — Tülszerhelés. Szentgyörgyhegyi. — Tárca: A lustaság. Cenner Lajos. — Irodalom és művészet. — Gyűjtés. — Vegyesek. — Hirdetések.

Az elemi iskolai tanítók szolgálati szabályzatának tervezete.*)

I. Fejezet. Általános határozatok.

1. §. Minden elemi iskola csakis nyilvános lehet. A nyilvános elemi iskolánál szervezett tanítói állomáson levő tanító (tanítónő) tanítói hivatalt tölt be és köztisztviselő.

2. §. Az el. isk. tanítói hivatal lehet rendes, segéd, helyettesítő tanítói, igazgató- és osztálytanítói, kézimunka tanítói vagy tanítónői hivatal és mindenik lehet végleges és ideiglenes.

3. §. A népoktatásügyre vonatkozó törvényeink összes feltételeinek megtartása mellett nyilvános el. isk. tanítói hivatalt szervezhetnek a közokt. m. kir. miniszteriumnak való előleges bejelentés mellett a törvényesen bevett vallásfelekezetek egyházaival s főhatóságai, a községek, vármegyék és a magyar állam: a közokt. m. kir. min. engedélyével pedig egyesek, társulatok és egyesületek. A kegyúri iskola, ha a kegyúr egy egyén, magános által fenntartott; ha a kegyúr község, akkor községi; ha a kincstár, akkor az iskola állami; kétes esetben különben ily isk. jellegét a közokt. min. dönti el.

4. §. A tanító semminemű más hivatalt nem viselhet; helyben és az iskolai teendőkhöz kivül elvégezhető foglalkozást iskolai felsőbbségének engedélye s a kir. tanfelügyelőnek tudomásul vétele mellett elvállalhat. Ily foglalkozásként bírálandók el a kántori és lelkesítő teendők is.

II. Fejezet. A tanítók minősítése és alkalmazása.

5. §. Bármely el. isk. tanítói hivatal betöltésére jogosult az a férfi és nő, ki magyar állampolgár, büntetlen előéletű, magyarul tanítani képes, ha férfi legalább 20, ha nő, legalább 19 éves s eddig valamely nyilvános elemi iskolánál legalább 3 évig tényleg alkalmazva volt, vagy pedig kinek Magyarországon szerzett, a kir. tanfelügyelő által aláírt,

*) A magyarországi néptanítók országos bizottságának f. évi Szent-István napja táján tartandó gyűlésre 1. tételül kitűzve.

avagy miniszterileg nostrifikált el. isk. tanítói oklevele van.

6. §. Bármely el. isk. tanítói hivatalra ideiglenesen alkalmazható az a férfi és nő, ki a fenti kelleknek megfelel, valamely hazai nyilvános tanító — vagy tanítónőképezde utolsó évfolyamát legalább elégséges eredménnyel elvégezte, de csak 18 éves s oklevele nincs. Ilyen egyén alkalmaztatása után legfőleg két év alatt oklevél szerzésére köteles.

7. §. Kézimunka tanítókul és tanítónőkul olyan büntetlen előéletű, magyarul tanítani képes, legalább 18 éves magyar állampolgárok alkalmazhatók, kik legalább 4 középisk. vagy polg. iskolai osztályt sikeresen végeztek és valamely hazai nyilvános, vagy tanítónőképezde-intézetben kézi munka tanítói vagy tanítónői oklevelet szereztek.

8. §. Minden tanítói hivatal nyilvános pályázat útján tölthető be.

9. §. Az állam által fenntartott el. iskolához a tanítókat a kir. tanfelügyelő 2-ós kijelölése mellett a m. kir. közokt. miniszter nevezi ki élethossziglan.

A községek által fenntartott el. iskolákhoz a községi iskolaszék választja — abszolút szótöbbséggel — élethossziglan, a vármegyei közigazgatási bizottság jóváhagyása mellett.

A felekezetek által fenntartott el. iskolákhoz a tanítókat az illető hitközség által választott, az egyházi főhatóság által megerősített s a kir. tanfelügyelő által tudomásul vett iskolaszék választja abszolút szótöbbséggel élethossziglan. E választáshoz az egyházi főhatóság jóváhagyása s a kir. tanfelügyelő tudomásul vétele szükséges.

A magánosok, társulatok, egyesületek által fenntartott el. iskolához a tanítókat az iskolafenntartó maga, vagy legfőlegbb igazgató-testülete választja a kir. tanfelügyelő jóváhagyása mellett élethossziglan, az állomás megszüntetésének esetére egy évi előleges felmondás kötelezettségével.

Az államilag segélyezett el. iskolák megválasztott tanítóit a m. kir. közokt. miniszter erősíti meg.

10. §. Minden, a vármegyei közig. bizottság, vagy a kir. tanfelügyelő jóváhagyásától, illetőleg tudomásul vételétől függő tanítói kinevezés vagy

választás rögtön a kir. tanfelügyelőhöz terjesztendő. E fölterjesztéshez melléklendők: a pályázati hirdetemény, az összes pályázati kérvények és bizonyítványok, s a betöltendő tanítói állomás javadalmazási okmánya. A vármegyei közíg. biz. és a kir. tanfelügyelő a tanítói kinevezést vagy választást jóvá nem hagyhatja, tudomásul nem veheti:

- a) ha a fölterjesztés hiányos, alakilag hibás;
- b) ha a kinevezésnél vagy választásnál visszavétel történt s e törvény 5., 6., 7., 8., 9. §. határozatai meg nem tartottak;
- c) ha az illető tanítói állomás javadalmazása a helyi viszonyokhoz s az állami tanítók fizetéséhez mérten csekély.

11. §. A vármegyei közíg. biz. s a kir. tanfelügyelő jóváhagyása, tudomásul vétele, vagy ezek megtagadása ellen az iskolafentartók, a kir. tanfelügyelő vagy ennek jelentés-tételekor a közíg. bizottság bármely tagja a m. kir. közoktatásügyi miniszterhez felelbezzhetnek.

12. §. A vármegyei közíg. biz. és kir. tanfelügyelő által visszautasított s felelbezés folytán sem jóváhagyott tanítói kinevezés vagy választás semmis. A kir. tanfelügyelő által tudomásul nem vett tanítói kinevezés vagy választás, ha a kifogásokat az iskolafentartó azonnal jóvá nem teszi, a m. kir. közokt. miniszterhez terjesztendő fel, a ki az iskolafentartó főhatóságának meghallgatása után végérvényesen dönt. — Végérvényes határozatok közigazgatási úton hajtandók végre. Ha ez eljárás hosszadalmassága miatt az isk. tanítás egy hétig szünetelt, a kir. tanfelügyelő — felelősség mellett — az illető iskolafentartó költségére helyettes tanítót alkalmaz.

13. §. Minden tanító, ha 1 évig nyilvános tanítói állomáson működött s ellene a fegyelmi hatóság jogérvényesen másként nem határozott, véglegesen alkalmazottnak tekintetik.

14. §. Minden nyilvános el. iskolai tanító állomásától csak fegyelmi eljárás alapján, jogérvényes itélettel fosztható meg, s ugyanígy, vagy saját kérelmére helyezhető át.

15. §. Minden kinevezett vagy megválasztott tanító alkalmaztatása után 2 héten belül a kir. tanfelügyelő vagy megbízottja előtt esküt tesz, hogy kötelességeit híven, hazafiasan teljesíti, a koronás királyhoz s a magyar államhoz hű lesz és hazánk szentesített törvényeinek engedelmeskedik; ez esküt le- és aláírja s a kir. tanfelügyelőnek (megbízottjának) átadja.

16. §. Minden iskolafentartó főhatóság gondoskodik arról, hogy a hatósága alatt álló rendes és segédtanítók 5 évenként vagy jobb fizetésű állomásra léphessenek elő, vagy — fizetésük 10%-ának megfelelő — korpótlékban részesüljenek. Ez előléptetés, illetve korpótlékban részesülés 5 évenként 6-szor történik.

Minden el. isk. igazgató csak tényleg működő tanító lehet.

Mindennemű el. iskolai főhatóság az el. iskolák s ezek tanítóinak szakszerű felügyeletére, ellenőrzésére csak tényleg működött, el. isk. okleveles tanítót alkalmazhat. E felügyelők hatásköre, a tanítót illetőleg, az állami tanfelügyelőkéhez legyen hasonló minden oly esetben, mely az állami tanfelügyelők hatáskörébe nem tartozik s azzal ellentétben nincs.

17. §. Elemi isk. tanítók évenként 10 hónapi s heti 30 órai tanításra kötelezhetőek. Saját osztályukon vagy osztatlan mindennapi iskolájukon kívül külön díjazás nélkül más osztályt, vagy más iskolában tanítani, igazgatói teendőket végezni nem tartoznak, de kötelesek a törvényes, miniszterileg rendelt vagy láttamozott tanterv szerint működni, az órarendet megtartani, növendékeik szellemi, erkölcsi ügyeit vezetni, a rájuk bízott iskolai vagyont felelősség mellett gondozni s a főhatóságuk

TÁRCZA.

A lustaság.

Sokszor van úgy az ember, hogy nincs semmihez kedve. Van szabad ideje, pihenhet, de dolgozhatnék is, azonban sem írás, sem olvasás, sem tanulás ninesenek inyére. Szeretne csinálni valamit, de nem tudja hogy mit. Nem unatkozik, de jól sem érzi magát, pedig egészséges. Poeta ember ezt világfájdalomnak nevezné talán, de én, aki verset nem irtam soha (ujszágban szabad hazudni is) bizony csak úgy nevezem, hogy lustaság.

Miután pedig én is ember vagyok, hát rajtam is megeshik, hogy ebbe az állapotba kerülök. Mert téves dolog azt hinni, hogy a lustaság mindig bűn, avagy hiba; nem egyéb az, mint valami különös állapot. Se nem uralom, se nem fáradtság, kevésbé elbágyadás, hanem olyan megmagyarázhatlan kedvetlenség egy bizonyos fajta munkához; avagy jobban mondva mindenfajta munkához, ami eszünkbe jut. Mert ne tessék azt hinni, hogy a lustaság

valamint absolut munkaiszony. Sőt inkább; a lustaság állapotában leledző ember nagyon szeretne dolgozni. Ez ugyan paradoxonnak látszik, de közelebbről megfigyelve nem az. A lusta ember olyan lelki állapotban szenved, mert ez határozottan szenvedés, hogy szeretné kitalálni azt, hogy vajjon tulajdonképen mikor is volna neki kedve. Elgondolkozik, elmereng különféle dolgokról, sorba veszi azon munkafajokat, melyeket valaha életében csinált, új meg új dolgozási módokon töri a fejét, de egyik sem tetszik neki. Ha azonban eszébe jutna, vagy valaki megmondhatná neki azt a munkát, a mi az ő pillanatbeli hangulatát kielégíteni, vagy jobban mondva, amelyet ő annyira keresett, de meg nem talált — új kedv, friss lelki hangulat szállna keblébe, vére pezsgésbe jönne és teljes buzgalommal és erővel, fogna hozzá ahhoz a munkához, amely kedélyállapotának abban az órában konvenial.

A lustaság állapotában levő ember körülbelül ugyanúgy van, mint az, aki pályaválasztás előtt áll. Az ifju, a kinek pályát kell választania, feltéve, hogy nem volt már gyermekkorra óta különös hajlama valamely pályához, sorba veszi a különféle

által készített és miniszterileg láttamozott iskolaigazgatási, rendtartási szabályokhoz alkalmazkodni. Ez igazgatási, rendtartási szabályok a tanító önálló, szabad működését szükség nélkül ne korlátozzák, a módszertani és fegyelmezési kérdések, kisebb rendtartási ügyek eldöntését lehetőleg a tanítótestületre s a felelős igazgató-tanítóra bizzák s a tanítók jogait, kötelességeit minden irányban határozottan körülírják, hogy a tanítót minden zaklatástól megvédelmézzék.

18. §. Az iskolaszékek s gondnokságok a tanítót csak erkölcsi életére, a gyermekekkel való humánus bánásmódra s a tanórák pontos megtartására nézve ellenőrzik.

19. §. A r. kath., g. kath., g. kel., ev. ref., ág. ev. és unitárius felekezetek által fentartott el. iskolákban, a kir. tanfelügyelő felügyeleti joga mellett, az illető felekezeti tanfelügyelő ügyel fel a tanításra, az iskola törvények és felsőbb rendeletek végrehajtására, a rendtartási, igazgatási szabályok megtartására, az iskolai vagyon kezelésére; ő itéli meg az elért tanítási eredményt, ő láttamozza az órarendét, ő itél első fokulag a szülők vagy iskolaszék, iskolafentartók s a tanítók közt fölmerülhető surlódások esetében; kisebb hanyagság, csekélyebb foku hivatali vétség esetén joga van a tanítót szóban vagy írásbelileg meginteni és megróni. — Minden többi el. iskolában e jogok és teendők a kir. tanfelügyelőt illetik.

20. §. A tanító fegyelmi eljárás alá vonható és vonandó a szülők, iskolafentartó avagy iskolaszék írásbeli panaszára, a felekezeti vagy kir. tanfelügyelő följelentésére, egyházi főhatósága és a közökt. miniszter egyenes rendeletére:

- a) ha hanyag,
- b) ha a gyermekekkel durván bánik,
- c) ha erkölcsi kihágást követ el,

élethivatásokat, fontolgatja, mérlegeli egyiknek is másiknak is előnyeit, hátrányait s amellet egyre önbelsejébe tekintget s mintegy megkérdezi magamagát, hogy van-e hozzá kedve. Mert neki kedve van valamivé lenni, csak azt nem tudja, hogy mivé. Mikor aztán eszébe jut, vagy mondanak neki egy olyan pályát, amely lelke hangulatának megfelelő, elhatározza magát s teljes kedvvel adja magát annak a hivatásnak. Éppen úgy van a lusta állapotban levő ember. Szeretne dolgozni, de nem tudja, hogy mit. Latolgat, körültekint, himez-hámoz, de csak addig, míg meg nem találja azt a munkát, mely akkori hangulatának leginkább megfelelő.

A lustaság állapotát leküzdeni nagyon bajos. Nem hiszem, hogy úgy lehetne rajta segíteni, hogy az ember belefog a legelső munkába, ami eszébe jut. Az a munka igazán nem sokat érne; az olyan immel-ámmal, kedvetlenül végzett dolognak nincsen láttatja. De hát akkor hogyan üzzük el magunktól ezt a lomha szörnyet? — A képzelethez hívjuk segítségül az akaratot. Az akarat az egyedüli szer, mely ezen az állapoton segíthet.

d) ha hivatalos kötelességeit elmulasztja, megsérti;

e) ha hazafiatlan, hűtlen s az állam törvényei, törvényes rendelete ellen izgat.

21. §. A r. kath., g. kel., ev. ref., ág. ev. és unitárius felekezetek által fentartott el. iskoláknál alkalmazott tanítók fegyelmi bírósága:

1. fokon (a szülők, iskolaszék, iskolafentartók és tanítói közt fölmerült surlódások eseteiben 2. fokon) az esperességi fegyelmi tanács, melynek $\frac{1}{3}$ része tanítókból, $\frac{1}{3}$ része az illető felek, iskolaszékek elnökeiből, $\frac{1}{3}$ része jogértőkből álljon;

2. fokon az egyházmegyei (kerületi) fegyelmi tanács, mely feletrészben jogértőkből, $\frac{1}{4}$ részben el. isk. tanítókból alkotandó.

A fegyelmi vizsgálatot az 1. foku fegyelmi bíróság rendeli el s a felekezeti tanfelügyelő jelenlétében és közreműködésével egy jogértő és egyáltalában nem érdekelt megbízottjával teljesíteti.

22. §. Minden többi el. iskolai tanítói fegyelmi bírósága:

1. fokon a vármegyei közig. biz. fegyelmi tanácsa, mely $\frac{1}{3}$ részben ily esetekben tanítókból alakítandó (e bíróság a szülők, iskolaszékek és tanító közt fölmerült surlódások eseteiben 2. foku);

2. fokon az országos közigazgatási fegyelmi tanács.

A fegyelmi vizsgálatot az 1. foku fegyelmi bíróság rendeli el s a kir. tanfelügyelő jelenlétében és közreműködése mellett egy jogértő és egyáltalában nem érdekelt megbízottjával teljesíteti.

23. §. Az első foku fegyelmi bíróság súlyos fegyelmi esetekben a vizsgálat elrendelésével egyidejűleg a tanítót felfüggesztheti, a büntető vizsgálat alatt álló tanítót pedig mindenestre felfüggeszti.

24. §. A vizsgálat eredményéhez s a vétség fokozathoz képest kiszabható fegyelmi büntetések ezek: 1) megintés, 2) megdorgálás, 3) 50 frt pénzbírság,

Ha az ember valamit erősen, de igazán erősen akar, azt keresztül is viszi, ha csak nem esik ez általán az emberi akarat hatáskörén kívül. Ez pedig csak ugyan nem esik kívül.

Mikor rajtam erőt vesz ez az állapot, gyorsan végig szalajtom képzeletemben dolgaimat s az akarat segítségével többnyire mihamar túlesem az elhatározás nehézségein.

Egyébiránt, ha ez az állapot csak néha-néha jelentkezik, az nem baj. De ha rendes vendéggé válik, akkor a lustaság már nem állapot, hanem szokás, még pedig nagyon rossz szokás. És ez már az illetőknek önhibája. Mert az már tőlünk függ, hogy a lustaság ne váljék szokássá.

Ebből a kis eszmefuttatásból pedig mi tanítók azt a következtetést vonjuk le, hogy a lustaság állapotát a gyermekeknél elnézhetjük, de azt szokássá válni semmiképen ne engedjük.

Mert, hogy a lustaság szokása, azaz a megszkott lustaság micsoda következményekkel bír, azt a vizsgák után kiosztott bizonyítványok és kis-könyvek nem annyira fényesen, mint inkább sőtétén és gyászosan igazolják. *Cenner Lajos.*

4) büntetésből áthelyezés, vagy hol ez nem lehet, 3 évre terjedhető évi 50—50 frt pénzbírság, 5) állomásról elmozdítás, 6) a tanítói hivataltól való végleges eltávolítás.

Az 1. fokú fegyelmi bíróság ítélete a kézhezvételtől számítandó 8 nap alatt felebbezhető; ha az 5. s 6. büntetési fok alkalmaztatott: az 1. fokú bíróság ítélete hivatalból felebbezendő, a 2. fokú bíróság ítélete pedig — jóváhagyás végett — a közokt. miniszter elé terjesztendő.

Érdekelt felek a fegyelmi bíróságok ítéletének megalkotásában részt nem vehetnek.

25. §. A r. kath., g. kath., g. keleti, ev. ref., ág. ev. és unit. el. iskoláknál alkalmazott tanító az iskolaszék és iskolafentartók ellen mindennemű panaszszal 1. fokon a felekezeti tanfelügyelőhöz, 2. fokon az esperességi, 3. fokon a kerületi, egyházmegyei fegyelmi tanácsához, a felekezeti tanfelügyelő ellen pedig a két utóbbi bírósághoz fordul.

Minden más el. isk. tanító az iskolaszék és iskolafentartók ellen mindennemű panaszszal 1. fokon a kir. tanfelügyelőhöz, 2. fokon a vármegyei közg. biz. fegyelmi tanácsához, 3. fokon az orsz. közg. fegyelmi tanácsához fordul.

Minden el. isk. tanító a kir. tanfelügyelő ellen panaszával 1. fokon a vármegyei közg. biz. fegyelmi tanácsához, 2. fokon a közokt. miniszterhez fordul.

26. §. E törvény határozatainak megtartásával a r. kath., g. kath., g. kel., ev. ref., ág. ev. és unit. egyházi főhatóságok s a m. kir. közokt. miniszterium mielőbb részletes szolgálati pragmatikát készít a hatáskörükhöz tartozó iskolák tanítóira vonatkozólag. E részletes szolg. pragmatikát nevezett egyházi főhatóságok a m. kir. közokt. miniszterrel láttamoztatják; a m. kir. közokt. miniszter pedig az általa készített részletes pragmatikát az országgyűlés képviselőházának bemutatja.

27. §. Jelen törvény végrehajtásával a m. kir. közokt. miniszter bizatlik meg.

*

Ime, ilyen volna a hazai tanítók szolgálati viszonyainak fővonala, alapelveit szabályozó törvényünk, melynek tervezésénél engem főképen a következők vezéreltek:

1. Rendezett államban magániskoláknak helyük nincs.

2. A mai iskolafentartóktól az iskolafentartás jogának elvételére s e jognak tisztán az államra ruházására ma még gondolnunk sem lehet, de égető szükség szükség sines rá.

3. Az állam jogát a tanügy szervezéséhez s az iskolák feletti főfelügyelethez mindenütt érvényesíteni kell.

4. A tanító állását emelnünk, állását s jogait biztosítani anyagi helyzetét javítani elölépítését lehetővé tennünk kell.

5. Minden el. iskola, mint iskola szakszerű felügyelet alatt álljon.

Azt hiszem ez elveket, meggyőződéseimet megokolnom fölösleges. Nem az én, de legelőbbünk, talán mindegyikünk meggyőződése, elvei azok.

Vajjon munkáknak lesz-e sikere? Vérmes reményeket ne tápláljunk; de én hiszem hogy a szolgálati pragmatikák ügyében annyi oldalról megindult mozgalom előbb-utóbb sikerhez vezet s a sikerből osztályrészüket megkapjuk mi is, csak dolgozzunk!

Peres Sándor.

Tulterhelés.

Megjegyzések a »Népnevelő« 3. sz. megjelent ily című cikkhez.

Bielek P. Antal úrnak a túlterhelésről írt cikkéhez mint tanító, és pedig osztatlan elemi népiskolai tanító, erkölcsi kötelességemnek tartom annál is inkább megjegyzéseket fűzni, nehogy cikkíró úr azt higgye maga felől, hogy e becses lapok olvasói vele egy és ugyanazon nézetben vannak.

Nem ismerem őt személyesen, de cikkéből megismertem gondolkörét mint paedagogusét s ne vegye rossz néven, ha magam is eltekintve a személyes ambíciótól, mint e téren is tapasztalt paedagogus, olykor sujtó kritikát leszek kénytelen gyakorolni. Én nagy figyelemmel olvastam cikkét: kétszer-háromszor, de sajnálatomnak adok kifejezést a felett, hogy a szép bevezető sorokat a tárgyiról értekezés teljesen elrontotta.

Ertekezésében cikkíró úr a túlterhelést így kezdi okadatolni: »A tanítás nem alkalmas időben kezdődik. Rosszúl kezdjük, mert olyan időben kezdjük a komoly tanítást, amikor a gyermek még annyira gyermek, hogy semmi komolyabb foglalkozásra, gondolkodásra természeti ereje, de felfogási képessége sinesen kifejlődve.« E citációra azután bevezet egy öreg asszonyt 6 éves unokájával, ki ékes praelektiokkal, mókázva a feletti esodalkozásában, hogy ő gyermekét a Miatyánkra sem tudván megtanítani, a tanító úr mégis tanítja, így vélekedik: »Sajnálom a tanító urat, de az unokámat még jobban. Hogy lehet ilyen gyenge gyermeket már olyanokra tanítani, ami felnőttek is nehezére esik? Az írás-olvasás nem könnyű mesterség ám, ahhoz ész kell, a gyermeknek pedig esze nincsen... Elég ideje lesz könyvből tanulni, majd ha nagyobb lesz.«

Ami ezek után jön, azt csak a legnagyobb fájdalom kifejezésével kellene elismernem, mert Bielek úr szerint ezen asszonynak teljesen igaza volt!

Ha valakit eszelekvésében egy pillanatnyi gondolat elterel a eszelekvésre való figyelésről, arról azt mondjuk: téved; de ha valaki tervszerűleg gondolatait, illetve figyelmét nem a eszelekvésre irányítja, a helyes útról letér, az már nemcsak hogy téved, hanem bakot lő. Így járt cikkíró úr is. Ez az egy mondat: »Ezen asszonynak teljesen igaza volt« teljesen megsemmisítette kidolgozott themáját.

Legyen szabad ezek után magamnak is azon véleményemet nyilvánítanom, miszerint annak az asszonynak, úgy tehát cikkíró úrnak sem, ki vele egy véleményen van: *telj-sen nincs igaza*. Nincs!

mert annak az asszonynak fogalma sines az írás-olvasás nehézségeiről, vagy könnyűségeiről; nincs, mert azon argumentációja, hogy a gyerekek esze nincsen, az neveltséges vén asszonyi frázis, mire a tanítónak építenie nem szabad. De hát lássuk érdemlegesen a cikket.

»Megnéztem a gyermeket és beirtam.«

Ugyan kérem, mit látott azon a gyermekben? Hihetőleg semmit. Pedig azon az Isten képére teremtetett 6 éves gyermekben nagyon sokat lehet látni. Teste a gyermek első fokozati fejlődésének utolsó stádiumában. A kis ember előttem állván a nélkül, hogy az asszony, vagy az őt kísérő egyéntől informáltatnám magamat, szép, a gyermeket megragadó jóságos szavakkal bátorítom. Leülök, mint az Üdvözítő tevé, megfogom kezecskéjét s azt a kis félfő angyalt elébem állítom, mire ő felemeli az ártatlanság tükrében fürdő szeméit. Jobb kezemmel felemelem lecsüngő haját s homlokát nézve, majdnem bele pillantok játszó kedélyvilágába a szemem keresztül. A jó tanítónak szeme igéz, felemel s az első hatás a gyermek arczán bebizonyítja, hogy igen is abban a kis koponya által takart agyban több ész van, mint a mennyit gondolnánk. Tessék azután a gyermek száját beszéd közben megfigyelni és a test tartását, s látni fogja, hogy a kis nebuló nem ám az, kit az a bizonyos vén asszony jellemzett. Van abban uram ész, még pedig elég érett a művelésre. A hat éves gyermek lelkének három főtehetsége már kivirágzott s csak a termékenyítésre vár; erről meggyőződhetik a figyelmes tanító a gyermek játékában, beszédjében, sőt még a mozdulatában is. Beirtuk, átvettük; ettől a pillanattól fogva a gyermek a tanítóé. Mit csinál vele?

A gyermeket a játék köréből vettük át, s hogy a kinyílt bimbót termékenyithessük, nincs más mód, mint ezt a játszó gyermeket megtartani abban a körben, a melyből vettük, mert egyszerre megszakitanni vele a játékot, annyit tesz, mint kedélyétől megrabolni. Mi következik ebből? Az, hogy a tanító játszótársává lesz a kis nebulónak. Játszik, dalol, mesél vele s e tétével viszi lépre őt abba a törbe, melyet mi az ismeret körének nevezünk.

Igen, dallal, apró versek elmondásával, élénk történetekkel elcsalogatjuk őt az első »egyenesen álló« vonalhoz s így mindig tova-tova már a különböző rajzolt, de a gyermek által is ismert alakok után egy betűt is írunk a táblára és azt mondjuk: nézzétek gyermekek! ez itt pad, ez asztal, ez kútágas, ez meg »i«. Két-három hónap múlva azt vesszük észre, hogy a mi gyermekünk pompásan hangoztat. Hat-hét hónapi ciklus után már nemcsak olvas, hanem érdeklődik is az olvasás tartalma iránt. Elhiszi-e kedves Bielek úr, ennek a gyerekeknek van esze és épenséggel nincs túlterhelve. Hanem természetesen játszva kell tanítani. Nem ezélem azonban a tanmódról kimerítően írni, hisz a legjobb tanmódra is van ellenvélemény, hanem igen is arról, hogy a tanító a gyermeket, midőn az iskolába bevezeti, előkészítve vezesse be s ha eleinte csak fél óráig volt is a tanteremben, ha meguntta magát, ereszsze

ki,*) majd vissza csalja őt a sok pajtás, mert hiába, az ember nem magának született, hanem a társaságnak és e társulati ösztön abban a kis hat éves gyermekben ép úgy megvan, mint mi bennünk felnőttekben.

Mindent okkal-móddal s akkor a gyermek nem lesz kényszerítve ülésel megterhelve, és egy pár hó leteltével a 24 betűhöz kívántató figyelmet és éberséget is megnyerjük, melyek után annak a példabéli vénasszonynak is el kell hinnie, hogy a hat éves unokának igen is van esze, még pedig annyi, hogy a husvétii vizsgára jutalmul egy piros táblájú imádságos könyvet is vesz neki.

Sohase féljen a 6 éves gyermek túlterhelésétől az által, ha az írás-olvasást elkezdeti vele; sohase tartson attól, hogy ez által a gyermeket kínozzuk. Csak tessék a gyermeket játszva tanítani, akkor nevel és tanít is s mire 8 éves leend, összetett kézzel ad halát, mert a gyermek nemcsak folyékonyan olvas, hanem bármit, mit elébe adnak (képzete körébe vágót) meg is érti.

Ne vegye rossz néven, ha kénytelen vagyok ama kételyemet nyilvánítani, miszerint kedves Bielek úr vagy nem tanító, vagy ha az is, meggondolta-e a túlterhelést okozó körülményeket alaposan. Szerintem nem, ezikke teljes járatlanságot bizonyít a túlterhelést okozó terhekről. Sőt mi több, kétlelem, hogy ismerné alapjában a gyermeket, lelkében a tanító kötelemét, mely nem engedi a gyermek kedélyét, vidorságát és ártatlan életét elnyomni, mert ha ismerné és igazán tudná, akkor nem helyeselte volna, illetve nem adott volna igazat annak az argumentáló asszonynak.***) Fiam, a Jóska 1883. június 19-én született. Kérem ez a gyerek pompásan és kitűnő értelemmel olvas; számol három alapművelettel, a bibliát szabad elbeszéléssel, a katekizmust emlézve mondja fel. Földrajzot tanul, örökös kutatásaival akárhányszor megbosszant, nem győzők neki felelni, de örül is a lelkem, hogy fiam, ki még nincs nyolcz éves, már a 4-ik osztályban van; s azt hiszi, nem eleget játszik? . . . Csak győznék neki ruhát, eszimat venni! Játszik biz az eleget, előadás előtt is, után is.

Nagyon elvetik azok a sulykot, kik azt állítják: a gyermek nem mozog eleget; dehogyan nem, iskola előtt és után, a szünnapok alkalmával majdnem egész nyáron át mozog biz az eleget, télen pedig ha ki is eresztjük őt, haza menvén, otthon is csak ülésel heveri el a napot; holott az iskolában legalább munkában van, korához mért munkában van és tudtommal épen nem unja meg azt. Arra, valjon nem volna-e jobb a gyermeket 10—12 éves korában írni-olvasni tanítani, határozott feleletem: nem, mert ha képes a gyermek 10—12 éves korában szülői körében nehezebb

*) Ez a kedélyes tanításmód érvényesülhet ott, ahol 10—15 gyermekről van szó. De hát ahol — mint legtöbb helyen — 70—80-an vannak.

Szerk.

**) Szolgáljon Bielek úrnak vigasztalására, hogy ez a kritika is csak vélemény. Még pedig olyan vélemény, melyet mi — tekintettel eddigi szorgalmas és ügyes munkásságára — nem oszthatunk.

Szerk.

munkát is elvégezni, pl. szántás, nyitogatás, kötés stb., úgy képes 10—12 éves korában már nehezebb tananyagot is felfogni, ha pedig képes, úgy az azt bizonyítja, miszerint épenséggel nem kínzás őt hat éves korában írni-olvasni tanítani.

Osztatlan népiskolai tanító vagyok, van 57 rendezés és 11 rendkívüli, e 11 rendkívüli tanuló között van 5 $\frac{1}{2}$ éves és uram elhiszi-e, e gyermeket nem valami nagy fáradságomba kerül megtanítani; miért? Mert játszva tanítom, azt pedig tetszik tudni, hogy a játék a gyermekre nézve nem untató. Oly eleven világ van az én első osztályomban, szinte örül az ember; verselnek, rajzolnak, írnak, hangoztatnak. 10 órakor szólnak bocsátom őket s hajrá! mennek játszani, s reményem d. u. 2 óráig ki is játszhatják magukat, mert valamennyi a futástól fáradtan, piros-pozsgás arccal lép be délután a tanterembe. És én úgy vettem észre, hogy délután jobban megunják magukat, mit csinálók, ha látom nyomott kedélyhangulatukat? eleresztem őket haza; az első évben ez így megy s mégis az én kis kezdőim 80% megtanul gépiesen olvasni, de akárhány ezek közül értelmesen.

»A ki nevelni is akar, annak a gyermekkel olyan közeli ismeretségben kell lennie, hogy a gyermek lelki hiányait és hibáit ismerje. Azt kiismerni kevés alkalma van egy tanítónak nekem nem, pedig én is tanító vagyok; sőt ellenkezőleg a tanítónak nagyon is elég ideje van a gyermeket kiismerni. Eltekintve azon időtől, melyet a tanteremben tölt vele, nem elég-e az az idő, melyet a tanító a községben mint figyelő népnevelő tölt el. Hisz a jó tanító már a 4-5 éves gyermeket is kezdi ismerni kint az utcán, mikor az játszik, hát azok megismerésére nem fordít gondot? Vagy a tanító csak az iskola falain belül a tanító? Akkor téved. Én H. község tanítója vagyok, mint tanító, s nevelő is; a nevelőnek pedig első feladata lelkileg megismerni mindenkit, különösen reá bízott gyermekeit, de azt nem csak az iskola falain belül szerezhetem meg, hanem azon kívül az életben, az utcán ép úgy mint a mezőn. Tessék csak mélyebben megfigyelni állításomat s belátja, hogy igen is a tanítónak elég ideje és alkalma van gyermekeit lelkileg megismerni, csak legyen reá gondja.

Az nem áll, hogy 6-12 éves gyermekeket 8-12-ig, d. u. 2-4-ig tanítunk. Mi tanítók ugyan tanítunk, de a gyermekek épenséggel nem vesznek részt e hosszú tanításban, mert osztatlan népiskolában hat osztályra vannak felosztva, a tanítót 5 órára véve (nem hatra) osztályonként még egy óráig sincsenek közvetlen tanítás alatt.

Azt pedig nem értem miféle iskolai játékot kíván az iskolában alkalmazni. Ha olyan játékot, melyben a gyermek mozog, akkor kérném én, hogyan fog tanítani; vagy nesz nélkül tud a gyermek mozgó játékot folytatni? Vagy tán Fröbel-féle játékokat akar alkalmazni, de hisz akkor is ülésre van kényszerítve. Azt mondja ezikkiró úr, a reggeli órákban csendes foglalkozás vagy iratás nagyon is káros befolyással van a gyermek fejlődésére, mert szabad mozgás helyét pihentetjük. Ugyan ké-

rem miféle taneszközöket tud, melyek a pihenést mozgással helyettesítenék. Én töröm rajta fejemet, de nem találok ily megváltó találmányra.

Tanítunk-e szemléltetve? Igenis tanítunk s ne tessék hinni, hogy annyira szűkölködnének a tantárgyakban(?) Ha pedig a tanító úr nem megy ki olykor-olykor a szabadba, akkor igazán lusta, mert ha nincs is a tanteremben a kirándulás, ha mégis kimegy, nincs oka neki félni az iskolaszékétől, mert ez bizonyára nem fogja rendre utasítani. Azt pedig Bielek úr nem kívánhatja, hogy az egész tavaszi tanítót a tanító kint a szabadban töltsse a gyermekekkel. Ez később ép oly unottá válna a gyermekek előtt, mint szerinte a folytonos iskolában levés. Sohase engedjük magunkat a túlzásokba terelgetni, mert ennek is, annak is megvannak a fény és árny oldalai.

Abban teljesen igaza van, hogy a népiskola azért nem felel meg a közkívánalmaknak, mert nincsen jól szervezve, nem életre ható az eredménye, de ezzel éppen nem bizonyított a túlterhelésre vonatkozólag, nem különösen akkor, mikor nézete és közkívánata szerint a falusi gyermeknek inkább kellene 9 hónapig járni az iskolába, mint a városinak. Miért? mert az nem ok, hogy falun egy vagy két tanító van, városban pedig 2-6.

Az igazi ok a tanteremben van s jól mondja, az osztatlan iskolával bíró tanító nem tehet annyit, mint az oszttalal bíró, de hát akkor miért mondja ismét alább, hogy a tanterv kívánalmainak megfelelően az osztatlan népiskola is — magától értendődik, hogy túlterheléssel — nemcsak az oszttal iskola tanítója. Dehogyan tehet, hisz ahol túlterhelés van, ott ezélt érni nem lehet. Képzelsen egy társzekeret, terhelje azt túl, nem török-e ott a tengely?

Azt mi tanítók nagyon jól tudjuk, hogy van túlterhelés, de velem együtt többen vagyunk, kik tudunk utat és módot ettől a szörnytől megszabadulni. Egyelőre, míg javaslataink meg nem hallgattatnak, mi a jelenlegi tantervet csak keretnek tartjuk.

Még egyet. Utolsó előtti bekezdésében Bielek úr azt kérde, való-e 10-12 éves gyermeknek az alkotmánytan, a történelem, a földrajz? Ugyan kérem, az ön iskolájában milyenek azok a 10-12 éves gyermekek? Az én iskolámban eleven, fúrge eszű gyermekek vannak, kik különösen a történelmet és földrajzot nem csak hogy szeretik tanulni, hanem tiszta képet is tudnak belőle alkotni, az önéi nem? Akkor ott nagy baj van, mert a nép erkölcsileg lejtőre jutott, testileg elsilányodott. Ezen esetben nincs más módja a tanítónak, mint Lehóczky pályatársamat követni és szívvel lélekkel azon lenni, hogy a nép belássa hibáját s hagyjon fel a lelkét, testét ölé rossz szokásokkal. Legyen szabad azonban hinni, hogy nem úgy van? Bielek úr a túlterhelés elleni keservében hozott fel ilyen kérdéseket.

Van túlterhelés és magam is egyike vagyok azoknak, ki azt képesnek tartom bebizonyítani, de azt nem túlszárnyalt ideákban találok.

Ifjuságunk nagyobb része pedig azért nem olvas, de még regényt sem ám, mert először dolga van, másodsor meg pénze nincsen és szerintem a mostani olvasási mánia közepett jobb, ha otthon dolgozik, kosarat köt, mint a potom áron kibocsátott rengeteg sok irodalmi szemetet olvassa.

Hej! ne legyünk olyan nagy idealisták.

Szentgyörgyhegyi.

Irodalom és művészet.

— **Stampfel Károly** császári és királyi udvari könyvkereskedés kiadásában Pozsonyban megjelentek és beküldettek: *Szabó L. Magyar A-B-C és Olvasókönyv német tannyelvű népiskolák számára. Ára kötve 16 kr., *Magyar A-B-C és Olvasókönyv tót-tannyelvű népiskolák számára. Ára kötve 16 kr., *Német A-B-C és Olvasókönyv magyar-tannyelvű népiskolák számára. Ára kötve 16 kr., *Gyakorlókönyv a német nyelv megtanulására a magyar-tannyelvű népiskolák alsó osztályai számára. Ára kötve 24 kr. — Szabó L. és Feigler F.: Számolási gyakorlókönyv a népiskolák számára. I. füzet. Ára kötve 16 kr. Számolási gyakorlókönyv a népiskolák számára. II. füzet. Ára kötve 16 kr. Számolási gyakorlókönyv a népiskolák számára. III. füzet. Ára kötve 16 kr. Számolási gyakorlókönyv a népiskolák számára. IV. füzet. Ára kötve 18 kr. — *Baranyay Gyula. Természetráaj, a népiskolák 5. és 6. és ismétlő osztályai számára 97 képpel, kötve 36 kr. — *Fonyó Pál. A katolikus szertartások elemei. 7. kiadás. 18 kr., *A katolikus egyháztörténet elemei. 6. kiadás. 24 kr. — Gaal M. A magyar nemzet története, a világtörténelem nevezetes eseményeivel kapcsolatban. A népiskolák 5. és 6. osztálya számára, kötve 30 kr. — *Hajnóczy R. J. Dr. Földrajz az elemi népisk. IV. osztályai számára, kötve 28 kr. — Horváth József. Kis tót- magyar és német szótár. 2. kiadás. 20 kr. — *Kastner Wilhelm. Deutsche Sprachlehre nebst Übungsaufgaben für Volksschulen. I. Theil: Die Wortlehre. 3. Auflage. 28 kr., *II. Theil: Die Satzlehre. 2. Auflage. 40 kr. — *Miklós Gergely. Természetráaj a népisk. sz. különös tekintettel az egészség- és gazdaságtanra. 126 képpel. Füzve 40 kr., kötve 45 kr. — Olvasó- és nyelvgyakorlókönyv, magyar-német. A magyar és német tannyelvű népiskolák II. osztálya számára. Szerk. több tanferfiú, kötve 45 kr. — *Szebesztha K. Földrajz a német ajkú elemi isk. számára, kötve 20 kr. — *Wagner Lajos Dr. A német poetika vázlatja Közép-, polgári és felsőbb leányiskolák számára. 36 kr. (A *-gal jelölt művek általánosan engedélyezve, a többiek elintézés alatt vannak.) — Azon t. Igazgató és Tanító uraknak, kik e könyvek beltartalmával behozatal végett megismerkedni óhajtanak, a kiadó szívesen szolgál mutatványpéldányokkal, ha ez iránt hozzá fordulnak.

G y ű j t é s

a kath. tanítók orsz. árvaháza s aggjainak menedékházára:

Pokorny Emánuel gymn. okl. hittanár 2152. számú gyűjtőívén:

Pokorny Emánuel 1 frt, Lutter János 1 frt, Dr. Herald Ferencz 1 frt, Lichtenegger József 1 frt. — Összesen 4 frt.
Keller János prépost-kanonok Nszombat . 5 frt.
Eddigi gyűjtés 1609 frt 85 kr.
és 2 drb ++
Összesen . . . 1618 frt 85 kr.
és 2 drb ++

Közl: *Zelliger Vilmos*, biz. pénztáros.

VEGYESEK.

Szabadkőművesség és katholicizmus. Talán nincs ország Európában, melyben a szabadkőművesség nagyobb hatalomra vergődött volna, mint Franciaországban. Csattanós példa erre azon körlevél, melyet a franciaországi nagypáholy tanácsa legközelebb küldött szét a páholyokhoz és melyben a következő őszinte nyilatkozat foglaltatik: »Nincs megbélyegzőbb a szabadkőművességre, mint az, ha akkor is téllenségben fetreng, midőn a lehető legkedvezőbb közviszonyok serkenhetnének munkásságra. Mert valójában husz év óta oly kedvező viszonyok közt élünk Franciaországban, hogy annál különbet már alig is remélhetni; csak rajtunk áll s mindent elérhetünk; alig van már, mit nem merészhetenénk. Ily viszonyok között valósággal elszégyenítő, hogy aránylag mily hitványan szegény sikereket mutathatunk fel legnagyobb ellenségünk s a szabadkőművesi törekvések legellenállóbb akadályával, a kath. egyházzal szemben.» A körlevél ezen beisérés után utal az előző években kiadott főpáholyi körlevelekre s azok nyomán *ismételve arra buzdítja a páholyokat, hogy legelső törekvésük az legyen, miszerint a kath. iskolákat mindenütt és minden kínálkozó fegyverrel leküzdjék.* A nyilvánosságra jutott körlevél jó figyelmeztető a katolikusokra nézve, hogy ezután minden erejükkel védelmezzék a kath. egyház egyik legnagyobb kincsét, a kath. iskolát; mert hiszen most ez ellen adták ki az ellenséges jelszót, ez ellen indulnak meg a szabadkőműves portyázóhadak. (M. A.)

Pályázat. Marikován (Trencsén-m.) egy tót tannyelvű kath. tanítói állomásra f. é. július hó 7-re pályázat hirdettetik. Fizetés 300 frt, szabad lakás, konyha, kamra kis házi kert, tűzifa elegendő. — Az állomás szeptember 1-én elfoglalandó, mely naptól a fizetés jární fog. Kelt Marikován, 1891. május 20. *Jánoss Szilárd*, plébános, iskolaszéki elnök.

Az 1885. évi országos kiállításon kitünő munkáért és jó ízlésért a nagy kiállítási éremmel kitüntetve.

GAYORA JÓZSEF

egyházi ruhák, szerek, társulati és templomi zászlók müintézete
Budapesten, váczi-utca 17. szám.

Ajánlja dusan felszerelt
egyházak és kápolnák
berendezéséhez szükséges tárgyait,
a legjutányosabb áron, a lehető leg-
szébb kivitelben, ugy a római kath.
mint a keleti ritus szerint. — Neveze-
tesen: **miseruhák, Ornatusok,**
reverendák, ezimádák,
egyházi és társulati lobogók,
szent szobrok,

csillárok, kelyhek.
Monstranciák, stációképek, oltárok,
úrkoporsókat,
stb. stb.

Régi ruhák ujtását, valamint tűz-
aranyozást és ezüstölést elvállalja és
olesón készíti el. Arany-, ezüst- és
selyem-himzések és himzett egyházi
ruhák nagy választékban.

Pontifikáló eszközök, Infulák.

Jutalomkönyvekül legalkalmasabb ifjusági iratok, képes-könyvek és ajándékművek.

Megjelentek és kaphatók:

LAMPEL R. (Wodianer F. és Fiai)

cs. és kir. udv. könyvkereskedésében (Budapesten, Andrásy-út 21. sz. a.)

Képeskönyvek olvasni kezdő 3—5 éves
gyermek számára.

Képes Abc, Pósa Lajos verseivel 22 képpel. Ára kemény
kötésben 80 kr.
Mindenféle állatképek jóra való apró népnek, Leutemann
H.-tól, képpel, versekkel ellátta Antal bácsi (Radó Ant-
tal). 8 színes és 18 fekete nyomatu képpel és számos
verssel; ára kemény kötésben 1 frt 20 kr.
Házi állatok, Versekkel és 6 színnyomatu képpel. Ára
kemény kötésben 1 frt.
Házi szárnyasok, Versekkel és 6 színnyomatu képpel.
Ára kemény kötésben 1 frt.
Kis világ. Apró versecskék képekkel. Ára kemény köt.
70 kr.
Jó testvérek. Képek és versekkel. Ára 30 kr.
Derü és boru, 7 képpel és verssel. Ára 30 kr.
Jó gyermekek mulatsága. Hét különféle képeskönyv
az állatvilágból. Ára egyenkint 6—6 színes képpel és
számos verssel 20 kr.
Paprika Janesi színháza. Hosszualaku képeskönyv 12
képpel és verssel. Ára kemény kötésben 1 frt 60 kr.
Állatszeliidítők. Hosszualaku képeskönyv 10 képpel és
verssel. Ára kemény kötésben 1 frt 20 kr.
Vadászképek. Hosszualaku képeskönyv 10 képpel és
versekkel. Ára kemény kötésben 1 frt 20 kr.
Utazás a világ körül. Hosszualaku képeskönyv 10
képpel. Ára kemény kötésben 1 frt 20 kr.
Képek a nézeti oktatáshoz. 300 tárgyat tartalmazó
képeskönyv. Ára kötve 4 frt.

Képeskönyvek mesékkel 6—11 évesek
számára.

Magyar mesekönyv. 7 rendkívül diszesen kiállított
képpel. Ára diszkötésben 2 frt 80 kr.
Tündérliget. Pompás képekkel és Kálmán bácsi (Mik-
száth Kálm.) verseivel. Ára kemény kötésben. 2 frt 40 kr.
Tündérmesék. 20 mese. 18 képpel, Elemér bácsitól.
Ára kemény kötésben 2 frt.
Képes mesék. 20 mese, 18 képpel, Józsi bácsitól. Ára
kemény kötésben 2 frt.
Képes színházkönyv. 4 mese, színpadi hatást gyakorló
képekkel 4 frt 50 kr.

Mesekönyvek, elbeszélések és utleirások
8—13 évesek számára.

Columbus Kristóf. Irta dr. Brózik Károly 2 frt 40 kr.
Robinson Crusoe. Irta Defoe után dr. Radó Antal. Ára
kemény kötésben 1 frt 60 kr.
Börharisnya-történetek, 5 indiai történet. Cooper után
Füredi Ignácztól, 7 képpel. Ára kemény kötésben
2 frt.
Gyermekbarát. Elbeszélések az ifjuság számára Irta
Bánffy János. Ára kemény kötésben 1 frt 40 kr.
Báró Manx (Münchhausen) kalandjai 16 könyomatu
képpel. Ára kemény kötésben 1 frt 40 kr.
Andersen meséi. Számos képpel. Ára kemény kötésben.
1 frt 40 kr.

(Vége köv.)